

Magdalena Pastuchowa

Katowice, Uniwersytet Śląski

Słowotwórstwo czy słowotwórstwa? Wielonurtowość polonistycznych badań słowotwórczych w ćwierćwieczu 1989–2014

Słowa kluczowe: historia polskiego językoznawstwa, synchroniczne i diachroniczne słowotwórstwo, słowotwórstwo a leksykologia.

Wstęp

Słowotwórstwo rozumiane jako subdyscyplina językoznawstwa nie jest, jak większość działów lingwistyki, jednorodne. Największy jednak problem z opisem dokonań tej dziedziny pojawia się w momencie, kiedy trzeba określić kryteria, według których należałoby uporządkować zgromadzone dane. Okazuje się bowiem, że aby zbiór ten w pełni oddawał złożoność zjawiska, powinien podlegać oglądowi, który będzie uwzględniał wiele aspektów i punktów widzenia. Wymienię tylko najbardziej podstawowe: czas (podział na słowotwórstwo synchroniczne i diachroniczne), metody opisu (słowotwórstwo strukturalistyczne, kognitywne, pragmalingwistyczne), związki z innymi dyscyplinami (np. słowotwórstwo a leksykologia, słowotwórstwo a onomastyka, słowotwórstwo a dialektologia). Ta specyfika opisu słowotwórstwa wynika przede wszystkim z pogranicznego charakteru systemu, czy też parasystemu słowotwórczego. Jak wiadomo, badania słowotwórcze przynależą zarówno do badań gramatycznych, jak i leksykologicznych. I choć coraz częściej się mówi o słowotwórstwie leksykalistycznym, to przecież opisy słowotwórcze znajdują się w podręcznikach i opracowaniach gramatycznych i nie można tego faktu lekceważyć.

Odstępuję zatem od jednorodności kryteriów na rzecz szerokiego rozumienia badań słowotwórczych — przywołane zostaną opracowania reprezentujące różne nurty i przynależne do różnych szkół. Mimo takich założeń ujęcie takie z pewnością nie jest wolne od subiektywizmu. Z konieczności zaś prezentuję tylko monografie i prace zbiorowe, które ukazały się w postaci książkowej i mają ustaloną problematykę nadrzędną pozwalającą zaliczyć je do prac słowotwórczych. Jednak w wypadku dzieł wielu autorów trudno dokonywać syntezy zbiorczej, ponieważ wykorzystują oni różny materiał i jest on opisywany z zastosowaniem odmiennych metod. Wyjątek uczyniłam dla artykułów, które wydały mi się szczególnie ważne z dwóch powodów: albo miały charakter uogólniający, albo poruszały wątki zapowiadające wprowadzenie do słowotwórstwa nowych metod lub eksplorację nowych obszarów badawczych. Nie zostały też ujęte wszystkie opisy zasobu leksykalnego polszczyzny zarówno synchroniczne, jak i diachroniczne, choć, jak wiadomo, derywaty stanowią większość słownikowego inwentarza polszczyzny, a zatem wiele uwag w tych opisach dotyczy wyrazów morfologicznie złożonych. Z podobnych powodów rezygnuję z przedstawiania

dokonań słowotwórstwa dialektalnego, mając świadomość, że opracowania poświęcone poszczególnym gwarom zawierają zwykle uwagi dotyczące systemu słowotwórczego; wiele jest też książek wprawdzie przygotowanych na podstawie materiału dialektalnego, ale zawierających wnioski i uogólnienia, które odnieść można do języka ogólnego.

Wyodrębnione w artykule działy są próbą uporządkowania dorobku słowotwórstwa polonistycznego w ostatnim ćwierćwieczu, ale oczywiście nie stanowią grup rozłącznych, ich zawartość krzyżuje się, zachodzi na siebie i wiele z wymienionych książek mogłoby znaleźć się w kilku co najmniej zbiorach. Trzeba też wspomnieć, że zdecydowałam się w wyjątkowych wypadkach na złamanie dyscypliny chronologicznej i umieściłam w bibliografii zbiory, które, choć wydane po 1989 roku, zawierają też prace powstałe dużo wcześniej — tu wyłumaczeniem jest doniosłość tekstów, które współtworzą dorobek uznanego lingwisty słowotwórcy Bogusława Krei (1999, 2000).

Dodatkowym problemem jest z jednej strony wspólnota, z drugiej zaś rozbieżność badań polonistycznych i sławistycznych. W mijającym ćwierćwieczu powstało wiele prac, które bazując na materiale innych języków słowiańskich, przynoszą sporo konstatacji odnoszących się także do polszczyzny. Jednakże moim zadaniem jest przedstawienie dorobku językoznawstwa polonistycznego, rezygnuję zatem z prezentacji słowotwórczych prac sławistycznych czy tekstów traktujących system słowotwórczy z perspektywy ogólnojęzykoznawczej. Z pewnością wymagałyby one osobnej publikacji uporządkowanej według odmiennych kryteriów.

1. Słowotwórstwo synchroniczne

1.1. Opracowania syntetyzujące

Lata osiemdziesiąte XX wieku to czas, w którym polskie słowotwórstwo opisowe ma już ugruntowane osiągnięcia i, co najważniejsze, istnieje jego pełny podręcznikowy opis stworzony zgodnie z metodologią strukturalistyczną (Grzegorzczkowska i in. 1984), ciągle uzupełniany i doskonalony (Grzegorzczkowska i in. (red.) 1998). Gramatyka akademicka stała się punktem odniesienia dla innych podręczników, które powstały w tym czasie i w których charakterystyka płaszczyzny słowotwórczej stanowi ważną część (Nagórko 1998; Wróbel 2001). Pełną syntezę przekształceń we współczesnym polskim systemie derywacyjnym stanowi monografia Hanny Jadackiej System słowotwórczy polszczyzny (1945–2000) (Jadacka 2001). W pracy przedstawiono zarówno najnowsze osiągnięcia teoretyczne i metodyczne (cz. 1), pełny materiał językowy (cz. 2), jak i wnioski z przeprowadzonych badań (cz. 3). Ujęcie syntetyczne reprezentuje też tekst Krystyny Waszakowej zamieszczony w tomie zbiorowym poświęconym dziejom języków słowiańskich (Waszakowa 2001).

1.2. W kręgu strukturalizmu

Zasady opisu teoretycznego przedstawione w tzw. żółtej gramatyce stały się modelem teoretycznym dla wielu prac podporządkowanych opisowi strukturalistycznemu (Kudra 1993; Waszakowa 1993, 1994, 2005; Kreja 1996, 1999, 2000, 2002a; Ochmann 2004; Kaproń-Charzyńska 2005; Wiśniewski 2005; Urban 2006).

Należy podkreślić, że zręby strukturalistycznego słowotwórstwa synchronicznego powstawały w warszawskim ośrodku uniwersyteckim dużo wcześniej, niż wskazywałaby data podana w tytule artykułu. Można z pewnością mówić o warszawskiej szkole derywatologii synchronicznej, którą zapoczątkowały prace Jadwigi Puzyniny i Renaty Grzegorzczkovej, a z którą wiążą się nazwiska kilku już pokoleń badaczy.

1.2.1. Słowotwórstwo gniazdowe

Z inspiracji dokonaniem rosyjskich derywatologów w ośrodku warszawskim podjęte zostały badania nad strukturą polskich gniazd słowotwórczych. Już w roku 1977 z inicjatywy J. Puzyniny rozpoczęły się prace nad słownikiem gniazd słowotwórczych, którego zeszyt próbny ukazał się w 1988 roku. Efektem wieloletnich badań są ukończone słowniki polskich gniazd słowotwórczych (Skarżyński 1989; Jadacka (red.) 2001ab; Skarżyński (red.) 2004ab), a także kilka monografii (Jadacka 1991, 1995; Skarżyński 2000; Burkacka 2001). Metoda ta doczekała się też refleksji w pewnym sensie retrospektywnej (Skarżyński (red.) 2003) — tomu zbiorowego przedstawiającego historię tego sposobu opisu i możliwości jego zastosowania do opisu procesów derywacyjnych. Należy zaznaczyć, że wypracowane zasady deskrypcji były stopniowo udoskonalane i rozwijane, czego dowodem jest na przykład monografia Magdaleny Wanot-Miśtury pokazująca nie tylko paradygmat leksemu centralnego, ale obrazująca również schematy gniazdowe na dalszych taktach derywacyjnych (Wanot-Miśtura 2013).

1.3. Inspiracje kognitywne

Badacze zagadnień derywacyjnych w polszczyźnie zareagowali także na pojawienie się w polskim językoznawstwie nurtu kognitywnego. I choć nie można mówić o pełnej aplikacji tej metody do słowotwórstwa, to należy wspomnieć zarówno o próbach stworzenia kognitywnego opisu derywatów (Grzegorzczkova, Szymanek 1993; Puzynina 1994), jak i ujęciach monograficznych, w których założenia kognitywizmu stosuje się do opisu konkretnych kategorii gramatycznych (Przybylska 2002, 2006). Szczególnie adekwatna wydaje się aplikacja Langackerowskiego modelu gramatyki kognitywnej do interpretacji neologizmów słowotwórczych (Waszakowa 2003a). Zagadnienia słowotwórcze stanowiące część morfologii rozumianej jako opis wewnętrznej struktury wyrazu zostały przedstawione w pracy Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa pod redakcją Elżbiety Tabakowskiej (2001).

1.4. Słowotwórstwo pragmatyczne

Procesy derywacyjne opisywane z perspektywy pragmatycznej, wartość elementów słowotwórczych w procesie komunikacji stały się przedmiotem analizy w wielu artykułach i szkicach słowotwórczych. Zależności pomiędzy pragmatyką słowotwórczą rozumianą jako wykorzystanie środków słowotwórczych w działaniu językowym a stylistyką omawia Alicja Nagórko, która odwołuje się przede wszystkim do materiału polskiego, choć synteza dotyczy języków zachodniosłowiańskich (Nagórko 2003ab). Z pewnością należy też tu wymienić tom będący plonem konferencji z cyklu W świecie słów i znaczeń (Badyda i in. (red.)

2011). Wielość szczegółowych analiz podejmujących pragmalingwistyczny ogląd zagadnień słowotwórczych upoważnia do przywołania teoretycznego tekstu na ten temat (Kaproń-Charzyńska 2007) zamieszczonego w Biuletynie Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, gdyż, jak się wydaje, jest to nurt, który będzie się nadal rozwijał w polskich badaniach słowotwórczych. Przejawem zainteresowania pragmatyczną wartością środków derywacyjnych jest monografia Ewy Rogowskiej-Cybulskiej, która łączy wiedzę słowotwórczą, ukształtowaną w drugiej połowie XX wieku, z nachyleniem pragmalingwistycznym. Do analiz wybrane tu zostały teksty reklam, w nich funkcja perswazyjna stoi na pierwszym miejscu (Rogowska-Cybulska 2013).

1.5. Słowotwórstwo korpusowe

Ten podrozdział został wyróżniony nie ze względu na szczególnie bogaty dorobek słowotwórczy w tej dziedzinie, ale raczej w poczuciu konieczności odnotowania, że dynamicznie rozwijające się językoznawstwo korpusowe ma znaczenie także dla badań słowotwórczych. Mimo że nie powstały do tej pory kompletne opracowania oparte tylko na danych korpusowych, to w wielu tekstach o derywacji przywołuje się dane pochodzące z istniejących korpusów, często jako uzupełnienie danych wyekscerpowanych inną metodą. Warto zatem wspomnieć o studium Rafała Górskiego poświęconemu polskim derywatom przymiotnikowym o wartości ekspresywnej (Górski 2013), dla którego materiałem źródłowym jest właśnie korpus. Jaskółką słowotwórczych badań korpusowych jest także artykuł Iwony Burkackiej o wykładnikach nazw miejsc (Burkacka 2010). Wydaje się, że prace oparte na korpusach językowych mogą wyznaczyć nowe kierunki w polskiej derywatologii i zreinterpretować niektóre ustalenia dotyczące produktywności. Z pewnością korpusy powinny być też wykorzystywane w badaniach nad tekstową interpretacją konstrukcji słowotwórczych.

1.6. Słowotwórstwo konfrontatywne

Dla jakości opisu zjawisk słowotwórczych danego języka z pewnością duże znaczenie mają charakterystyki porównawcze, które umieszczają fenomeny polskie na szerszym tle, przy czym, zgodnie z tradycją lingwistyczną, porównuje się języki spokrewnione. Obecność analogicznych kategorii słowotwórczych oraz podobieństwo środków słowotwórczych w językach słowiańskich pozwala na czynienie takich porównań (Sokołowski 2000; Walczak-Mikołajczakowa 2000; Malec 2007; Długosz 2009; Ptak 2009). Na uwagę zasługują też prace, które za punkt wyjścia przyjmują nie kategorię słowotwórczą, ale problem wspólny dla języków słowiańskich. Przyjęcie takiej szerszej perspektywy prowadzi do pełniejszego, lepiej udokumentowanego przedstawienia (zob. Waszakowa 2003b; Koriakowcewa (red.) 2009; Pstyga 2010). Jak wspominałam we wstępie, osiągnięcia słowotwórstwa sławistycznego nie są przedmiotem mojego opisu, jednakże zdecydowałam się wymienić kilka prac, które podejmują tematykę występującą także w badaniach polonistycznych. We fragmencie poświęconym wspólnocie słowotwórczych badań polskich i innosłowiańskich nie można pominąć tomów ogłoszonych drukiem jako pokłosie konferencji organizowanych w Polsce

przez Komisję Słotwórczą przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów (Kleszczowa, Selimski (red.) 2000; Sierociuk (red.) 2012). Nie wszystkie wydano w Polsce, stąd nie są wymienione w bibliografii, warto jednak odnotować adres strony internetowej, na której widnieje pełny wykaz publikacji Komisji Słotwórczej: <http://ksl.mks.uph.edu.pl/>.

Wspólnym projektem sławistycznym uwzględniającym problematykę słotwórczą jest też program badawczy Współczesne przemiany języków słowiańskich, rozpoczęty w 1993 roku po Międzynarodowym Kongresie Sławistów w Bratysławie. W 2003 roku jako efekt drugiego etapu realizacji tego programu ukazał się tom *Komparacja i funkcjonowanie współczesnych języków słowiańskich. Słotwórstwo/Nominacja* (Ohnheiser (red.) 2003).

Ważnym tomem polonistyczno-sławistycznym jest zbiór podejmujący istotną z punktu widzenia języków słowiańskich relację słotwórstwo — tekst (Maldjewa, Rudnik-Karwata (red.) 2007). Temat nadrzędny jest tu bardzo szeroki i dlatego w książce mieszczą się artykuły mówiące o roli derywatów słotwórczych w odmianach stylowych, o słotwórczych grach językowych czy o roli słotwórstwa w translatoryce. Większość prac została przygotowana na podstawie materiału jednojęzycznego, choć są też teksty konfrontatywne. Wspomniany tom to jeden z przykładów wspólnoty tematyki polonistycznej i sławistycznej.

2. Słotwórstwo historyczne

Wyróżnienie w osobnym podrozdziale dokonań słotwórstwa diachronicznego jest zabiegiem tyleż uzasadnionym, co w pewnym sensie sztucznym. Uzasadnionym, bo w opisach historycznych analizie poddany zostaje materiał językowy, który ma swoją specyfikę i czasami wymaga odmiennych kompetencji badawczych, a wyniki owych analiz muszą być umieszczane w odrębnym kontekście systemowym. Sztuczność zaś owego wyróżnienia polega na tym, że słotwórstwo historyczne ma do dyspozycji narzędzia i metody wypracowane na gruncie słotwórstwa synchronicznego i wszelkie analizy diachroniczne jako punkt odniesienia przyjmują stan współczesny.

W latach dziewięćdziesiątych XX wieku na Uniwersytecie Śląskim rozpoczęto realizację projektu badawczego, którego celem był całościowy opis staropolskiego systemu słotwórczego. Nadrzędną, porządkującą opis kategorią było pojęcie ewolucji perspektywicznej, zaproponowane przez kierującą badaniami Krystynę Kleszczową. Przyjęta metoda zakładała porównanie dwóch płaszczyzn czasowych (staropolszczyzny i współczesności). Zespół uznał, że na język sprzed kilkuset lat patrzy się przez pryzmat współczesności i fakt ten warto świadomie wykorzystać w badaniach diachronicznych. Wypracowana procedura znalazła swój wyraz w kilku monografiach. W 1996 roku ukazała się praca zbiorowa *Słotwórstwo języka doby staropolskiej* (Kleszczowa (red.) 1996), w 1998 monografia poświęcona kształtowaniu się i zmienności staropolskich kategorii słotwórczych (Kleszczowa 1998). Podobne metody zastosowano w interpretacji zbioru staropolskich derywatów przymiotnikowych (Kleszczowa 2003) i czasownikowych (Janowska, Pastuchowa 2005). Jednocześnie z opracowywaniem materiału staropolskiego prowadzono dociekania nad materiałem historycznym wyekscerpowanym ze źródeł leksykograficznych obejmujących całą historię polszczyzny i ukierunkowane już na bardziej szczegółowe zagadnienia słotwórcze. W roku

1999 opublikowana została książka *Funkcje przestrzenne przedrostków czasownikowych w polszczyźnie* (Janowska 1999), a w 2000 *Zmiany semantyczne i strukturalne czasowników odrzeczownikowych* (Pastuchowa 2000). Należy podkreślić, że metoda wypracowana na potrzeby opisu słowotwórstwa staropolskiego została rozszerzona — w wyniku refleksji teoretycznej — na opisy historycznoleksykologiczne, wykraczające zdecydowanie poza wąsko rozumianą derywację. Efektem założenia, że interesujące są zarówno przyczyny analizowanych procesów, jak i ich skutki wychodzące często poza płaszczyznę słowotwórczą, były monografie, które można by zaliczyć do nurtu tzw. słowotwórstwa leksykalistycznego (Janowska 2007; Pastuchowa 2008).

Oczywiście prace historycznosłowotwórcze powstawały także poza ośrodkiem katowickim, choć, jak się wydaje, w ścisłej łączności metodycznej z założeniami, które zostały tam wypracowane. Do opisu wybierane są bądź kategorie słowotwórcze (Habrajska 1995), bądź określone środki słowotwórcze (Sieradzki 2004; Szczyszek 2006; Zarębski 2012). W pracach diachronicznych bardzo wyraźnie są zaznaczane miejsca wspólne słowotwórstwa i semantyki. Nie da się w zasadzie wskazać prac, których autorzy, podejmując wątki historycznosłowotwórcze, nie poruszałiby kwestii semantycznych. Zmianie ulega tylko stopień nasylenia tymi problemami. I tak na przykład w wydanej w 1989 roku monografii *Verba dicendi w historii języka polskiego* (Kleszczowa 1989) wątki semantyczne zdecydowanie dominują, a w książce Agnieszki E. Piotrowskiej *Zmysły a procesy mentalne* (2009) są one równoprawnym partnerem rozważań słowotwórczych. Krzyżowanie się problematyki słowotwórczej i semantycznej znajduje swoje odzwierciedlenie w pracach poświęconych synonimii czy dubletem słowotwórczym (Witkowska-Gutkowska 1999; Szczaus 2005).

Słowotwórstwo diachroniczne może się poszczycić wieloma dokonaniem, co nie znaczy, że tematyka została już wyczerpana. Z pewnością można dziś powiedzieć, że badania diachroniczne z całą ostrością pokazały, że słowotwórstwo można badać jedynie w relacji do innych poziomów języka, przede wszystkim leksyki. To powiązanie wymusza jednak rezygnację z dosyć sztywnego opisu derywacyjnego. W tym kierunku idą, jak się wydaje, współczesne badania.

3. Leksykologia a słowotwórstwo

W przedstawianym tekście wielokrotnie pojawiały się wzmianki o związkach badań słowotwórczych z badaniami leksykologicznymi; co więcej, jestem przekonana, że nie można w sposób wyraźny oddzielić obu tych płaszczyzn. Szczególnie ważne są tu opracowania zawierające w sobie część słownikową, gromadzącą leksykę z danego okresu. Znaczną część stanowi w nich przecież leksyka motywowana (Smótkowa 1998–1999, 2001, 2004–2006 (red.) 2010, 2013; Kwapien 2013). Trzeba też pamiętać, że większość monografii podejmujących zagadnienie opisu języka wybranej grupy społecznej, zawodowej czy etnicznej odwołuje się do problematyki słowotwórczej (zob. np. Sękowska 1994; Wysocka 1994, 2007; Szczyszek 2013). Krzyżowanie się obu wymienionych poziomów uwidacznia się także w całym dorobku wybitnego gdańskiego językoznawcy B. Krei. W minionym ćwierćwieczu ukazało się kilka zbiorów zawierających zarówno jego prace z lat wcześniejszych, jak i nowe szkice

oraz studia łączące problematykę leksykalną i słowotwórczą, diachroniczną i synchroniczną (Kreja 1996, 2000, 2002ab). Nie sposób pominąć także sporej grupy prac opisujących neologizmy, także słowotwórcze; używa się już nawet terminologicznego określenia *neologia* dla tego nurtu. Wymienić tu trzeba prace mieszczące się w obrębie leksykografii chronologicznej i fotoleksykografii (Wierchoń 2008ab, 2010).

4. Opracowania podsumowujące

Początek wieku i czas miniony od 1989 roku stały się już pretekstem do pierwszych syntez na temat prac derywatologicznych. W roku 2007 ukazał się artykuł J. Puzyniny Słowotwórstwo — po dwudziestu pięciu latach (2007), w którym wskazuje ona najbardziej charakterystyczne nurty tej subdyscypliny językoznawczej, przy czym obejmuje refleksją, w odróżnieniu od niniejszego tekstu, słowotwórstwo słowiańskie jako całość, nie mówi więc o specyfice badań polonistycznych. Kilka lat później, w roku 2012, ukazało się zbiorowe opracowanie pt. Językoznawstwo w Polsce. Kierunki badań i perspektywy rozwoju, w którym pomieszczony został tekst K. Kleszczowej przedstawiający najnowsze kierunki polskich badań słowotwórczych (Kleszczowa 2012). Autorka nie wyznacza sobie ścisłych ram czasowych, w tekście pojawiają się odniesienia także do prac z lat siedemdziesiątych czy wczesnych lat osiemdziesiątych. Wydaje się, że jeden z końcowych wniosków K. Kleszczowej, w którym podkreśla kumulatywny charakter słowotwórstwa i wagę danych materiałowych (Kleszczowa 2012: 133–134), uzasadnia wykorzystywanie danych korpusowych, o których w dotychczasowych syntezach jeszcze się nie wspominało.

Zakończenie

Przedstawiony tekst dokonuje pewnej rekapitulacji osiągnięć polskiego słowotwórstwa w ostatnim dwudziestopięcioleciu. Z konieczności jest to prezentacja niepełna i subiektywna, choć zamierzeniem autorki było odnieść się do prac najistotniejszych, także takich, które wskazują na jeszcze nieugruntowane, dopiero rodzące się kierunki badawcze. Założona perspektywa pozwala też wyraźniej widzieć potrzeby badawcze i uaoocznia konieczność podjęcia określonych tematów. Wydaje się, że pilną potrzebą jest obecnie włączenie do prac słowotwórczych osiągnięć językoznawstwa korpusowego. Pozwoliłoby to na posługiwanie się w opracowaniach derywatologicznych precyzyjnymi danymi, które uzupełniłyby dane wynikające z kompetencji badacza, a tym samym umożliwiły formułowanie hipotez weryfikowalnych na podstawie danych liczbowych.

Rozwinięcia wymaga też nurt, który lokuje refleksję słowotwórczą w obrębie pragmatyngwistyki i badań tekstologicznych. Powstało już sporo pojedynczych szkiców podejmujących tę tematykę, jest także monografia o tekstach reklamowych; z pewnością nadszedł czas na uogólnienia. Jest to tym ważniejsze, że słowotwórstwo o nachyleniu pragmatycznym z pewnością odgrywa dużą rolę w badaniach tekstologicznych.

Z całym przekonaniem można więc powiedzieć, że mimo iż to lata siedemdziesiąte i osiemdziesiąte XX wieku były «złotym czasem polskiego słowotwórstwa», to i w kolejnych dziesięcioleciach ta dyscyplina może się poszczycić znacznymi osiągnięciami.

Bibliografia

- Badyda E., Maćkiewicz J., Rogowska-Cybulska E. (red.) 2011: Wokół słów i znaczeń, t. 4: Słowotwórstwo a media, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Badyda E., Maćkiewicz J., Rogowska-Cybulska E. (red.) 2013: Wokół słów i znaczeń, t. 5: Słowotwórstwo w różnych odmianach języka, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Burkacka I. 2001: Porównawcza analiza gniazdowa wybranych leksemów neutralnych i nacechowanych ekspresywnie, *Elipsa*, Warszawa.
- Burkacka I. 2010: O sufiksach *-ni(a)* i *-eri(a)* w funkcji wykładników nazw miejsc, *LingVaria V*, nr 1, s. 31–38.
- Burkacka I. 2012: Kombinatoryka sufiksalna w polskiej derywacji odrzeczownikowej, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Długosz N. 2009: Słowotwórstwo polskich i bułgarskich deminutywów rzeczownikowych, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań.
- Górski R. 2013: Polish derived expressive adjectives: A corpus-based study, [w:] *Young linguists' insights: Taking interdisciplinary approaches to the fore*, red. M. Połczyńska, Ł. Pakuła, D. Jaworska, Wydział Anglistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań, s. 65–81.
- Grzegorzczak R., Laskowski R., Wróbel H. (red.) 1984: Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, s. 307–512.
- Grzegorzczak R., Laskowski R., Wróbel H. (red.) 1998: Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia, wyd. 2 zmienione, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 361–585.
- Grzegorzczak R., Szymanek B. 1993: Kategorie słowotwórcze w perspektywie kognitywnej, [w:] *Współczesny język polski*, t. 2, red. J. Bartmiński, Wiedza o Kulturze, Wrocław, s. 459–471.
- Habrajska G. 1995: *Collectiva* w języku polskim, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Jadacka H. 1991: Aktywność słowotwórcza rzeczowników współczesnego języka polskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Jadacka H. 1995: Rzeczownik polski jako baza derywacyjna. Opis gniazdowy, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Jadacka H. (red.) 2001a: Słownik gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego, t. 1: *T. Vogelgesang: Gniazda odprzymiotnikowe*, Universitas, Kraków.
- Jadacka H. (red.) 2001b: Słownik gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego, t. 2: *H. Jadacka, M. Bondkowska, I. Burkacka, E. Grabska-Moyle, T. Karpowicz: Gniazda odrzeczownikowe*, Universitas, Kraków.
- Jadacka H. 2001: System słowotwórczy polszczyzny (1945–2000), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Jadacka H. 2005: *Kultura języka polskiego. Fleksja, słowotwórstwo, składnia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Janowska A. 1999: Funkcje przestrzenne przedrostków czasownikowych w polszczyźnie, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Janowska A. 2007: Polisemia staropolskich czasowników. Źródła, swoistość, konsekwencje, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Janowska A., Pastuchowa M. 2005: Słowotwórstwo czasowników staropolskich. Stan i tendencje rozwojowe, Universitas, Kraków.
- Kaproń-Charzyńska I. 2005: Derywacja ujemna we współczesnym języku polskim. Rzeczowniki i przymiotniki, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Kaproń-Charzyńska I. 2007: Pragmatyczna funkcja formantów w opisie derywatów, *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego LXIII*, s. 147–156.
- Kleszczowa K. 1989: *Verba dicendi* w historii języka polskiego. Zmiany znaczeń, *Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 1032*, Katowice.
- Kleszczowa K. (red.) 1996: Słowotwórstwo języka doby staropolskiej. Przegląd formacji rzeczownikowych, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

- Kleszczowa K. 1998: Staropolskie kategorie słowotwórcze i ich perspektywiczna ewolucja. Rzeczowniki, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Kleszczowa K. 2003: Staropolskie derywaty przymiotnikowe i ich perspektywiczna ewolucja, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Kleszczowa K. 2005: Przemiany systemu słowotwórczego, [w:] Rozprawy o historii języka polskiego, red. S. Borawski, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra, s. 253–290.
- Kleszczowa K. 2012: Polskie badania słowotwórcze u progu XXI wieku, [w:] Językoznawstwo w Polsce. Kierunki badań i perspektywy rozwoju. Materiały z sesji jubileuszowej Komitetu Językoznawstwa PAN, red. M. Grochowski, Bel Studio, Warszawa, s. 125–137.
- Kleszczowa K., Selimski L. (red.) 2000: Słowotwórstwo a inne sposoby nominacji. Materiały z 4. Konferencji Komisji Słowotwórstwa przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów, Gnome, Katowice.
- Koriakowcewa E. (red.) 2009: Przejawy internacjonalizacji w językach słowiańskich, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce.
- Kreja B. 1996: Studia z polskiego słowotwórstwa, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Kreja B. 1999: Słowotwórstwo polskie na tle słowiańskim, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Kreja B. 2000: Z zagadnień ogólnych polskiego słowotwórstwa. Studia, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Kreja B. 2002a: Studia i szkice słowotwórcze, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Kreja B. 2002b: Wyrazy i wyrażenia. Studia i szkice z historii słownictwa, ze słowotwórstwa i kultury języka, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Kudra B. 1993: Wpływ przedrostków na łączliwość składniową czasowników ruchu, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Kwapien E. 2013: Słownik rzeczowników polszczyzny XIX wieku, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Maldjewa V., Rudnik-Karwatowa Z. (red.) 2007: Słowotwórstwo i tekst, Prace Słowistyczne 124, Słowistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa.
- Małec T. 2007: Polskie przymiotniki złożone typu *dwuoki, krzywousty, rudobrody* na tle słowiańskim, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin.
- Nagórko A. 1998: Zarys gramatyki polskiej (ze słowotwórstwem), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Nagórko A. 2003a: Różnicowanie i unifikacja środków słowotwórczych w służbie pragmatyki, [w:] Słowotwórstwo, nominacja, red. I. Ohnheiser, Komparacja Systemów i Funkcjonowania Współczesnych Języków Słowiańskich, Universität Innsbruck, Institut für Slawistik, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Opolskiego, Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Opole, s. 217–234.
- Nagórko A. 2003b: Tendencje w sferze pragmatyczno-stylistycznej, [w:] Słowotwórstwo, nominacja, red. I. Ohnheiser, Komparacja Systemów i Funkcjonowania Współczesnych Języków Słowiańskich, Universität Innsbruck, Institut für Slawistik, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Opolskiego, Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Opole, s. 189–198.
- Ochmann D. 2004: Nowe wyrazy złożone o podstawie zdeintegrowanej w języku polskim, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Ohnheiser I. (red.) 2003: Słowotwórstwo, nominacja, Komparacja Systemów i Funkcjonowania Współczesnych Języków Słowiańskich, Universität Innsbruck, Institut für Slawistik, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Opolskiego, Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Opole.
- Pastuchowa M. 2000: Zmiany semantyczne i strukturalne czasowników odrzeczownikowych, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Pastuchowa M. 2008: Ukryte dziedzictwo. Ślady dawnej leksyki w słownictwie współczesnej polszczyzny, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Piotrowska A. 2009: Zmysły a procesy mentalne. Historia słownictwa z rodziny czasownika *baczyć* w języku polskim, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

- Przybylska R. 2002: Polisemia przyimków polskich w świetle semantyki kognitywnej, Universitas, Kraków.
- Przybylska R. 2006: Schematy wyobrażeniowe a semantyka polskich prefiksów czasownikowych *do-*, *od-*, *prze-*, *roz-*, *u-*, Universitas, Kraków.
- Pstyga A. 2010: Słowotwórcza kategoria negacji. Prefiksalne negatywa rzeczownikowe we współczesnym języku polskim i rosyjskim, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Ptak L. 2009: Przymiotniki o znaczeniu potencjalnym w językach czeskim, słowackim i polskim, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Puzynina J. 1994: Kategoria derywatów słowotwórczych w świetle lingwistyki kognitywnej, [w:] *En slavist i humanismens tegn, festskrift til Kristine Heltberg*, red. P. Jacobsen i in., Reitzel, København, s. 79–85.
- Puzynina J. 2007: Słowotwórstwo — po dwudziestu pięciu latach, [w:] *Sprachliche Kategorien und die slawische Wortbildung*, red. H. Burkhardt, A. Nagórko, Georg Olms Verlag, Hildesheim–Zürich–New York, s. 19–31.
- Rogowska-Cybulska E. 2013: Słowotwórstwo na usługach reklamy. Mechanizmy tekstowe, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Sękowska E. 1994: Język zbiorowości polonijnych w krajach anglojęzycznych. Zagadnienia leksykałno-słowotwórcze, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Sieradzki A. 2004: Prefiksalne derywaty czasownikowe w Rozmyślaniu przemyskim, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Sierociuk J. (red.) 2012: Słowotwórstwo słowiańskie: system i tekst. Prace Komisji Słowotwórczej przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów, seria 13, Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań.
- Skarżyński M. 1989: Mały słownik słowotwórczy języka polskiego dla cudzoziemców, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Skarżyński M. 1999: Powstanie i rozwój polskiego słowotwórstwa opisowego, Universitas, Kraków.
- Skarżyński M. 2000: Liczebniki w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny (studium gniazd słowotwórczych), Historia Iagellonica, Kraków.
- Skarżyński M. (red.) 2003: Słowotwórstwo gniazdowe — historia, metoda, zastosowania, Wydawnictwo Naukowe Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Skarżyński M. (red.) 2004a: Słownik gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego, t. 3: Gniazda odczasownikowe, cz. 1: A–O, cz. 2: P–Ż, Historia Iagellonica, Kraków.
- Skarżyński M. (red.) 2004b: Słownik gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego, t. 4: Gniazda motywowane przez liczebniki, przysłówki, zaimki, przyimki, modulanty, onomatopaje, wykrzykniki, Historia Iagellonica, Kraków.
- Smólkowa T. (red.) 1998–1999: Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1985–1992, cz. 1: A–O, cz. 2: P–Ż, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków.
- Smólkowa T. 2001: Neologizmy we współczesnej leksyce polskiej, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków.
- Smólkowa T. (red.) 2004–2006: Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy 1993–2000, cz. 1: A–H, cz. 2: I–O, cz. 3: P–Ś, cz. 4: T–Ż, Lexis, Kraków.
- Smólkowa T. (red.) 2010: Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 2001–2005, cz. 1: A–D, cz. 2: E–J, Lexis, Kraków.
- Smólkowa T. (red.) 2013: Słowa, słowa... Czy je znasz? Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków.
- Sokołowski J. 2000: Słowiańskie derywaty imienne z przyimkiem negacji w podstawie słowotwórczej, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Sokółska U. 1999: Siedemnastowieczna polszczyzna kresów północno-wschodnich (słowotwórstwo, słownictwo, frazeologia), Trans Humana, Białystok.
- Szczaus A. 2005: Rzeczownikowe synonimy słowotwórcze w polszczyźnie XVI wieku, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.

- Szczyszek M. 2006: Derywaty z przyrostkiem *-owicz* w języku polskim (doba nowopolska), Wydawnictwo «Poznańskie Studia Polonistyczne», Poznań.
- Szczyszek M. 2013: O porozumiewaniu się międzyludzkim. Wariant mówiony języka polskiej wspólnoty komunikatywnej: słowotwórstwo, leksyka, składnia, Wydawnictwo Rys, Poznań.
- Tabakowska E. (red.) 2001: Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa, Universitas, Kraków, s. 75–101.
- Urban M. 2006: Współczesne przymiotniki odrzeczownikowe z wybranymi formantami sufiksalnymi, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Walczak-Mikołajczakowa M. 2000: Słowotwórstwo agentywnych nazw osobowych w języku polskim, rosyjskim i bułgarskim, Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań.
- Wanot-Miśtura M. 2013: Paradygmaty słowotwórcze rzeczowników polskich. Opis gniazdowy, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Waszakowa K. 1993: Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego. Rzeczowniki z formantami paradygmatycznymi, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Waszakowa K. 1994: Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego. Rzeczowniki sufiksalne obce, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Waszakowa K. 2001: System słowotwórczy, [w:] Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Język polski, red. S. Gajda, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 88–107.
- Waszakowa K. 2003a: Kognitywne aspekty tworzenia nowych derywatów słowotwórczych (na przykładzie języka polskiego), [w:] Słowotwórstwo, nominacja, red. I. Ohnheiser, Komparacja Systemów i Funkcjonowania Współczesnych Języków Słowiańskich, Universität Innsbruck, Institut für Slawistik, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Opolskiego, Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Opole, s. 411–436.
- Waszakowa K. 2003b: Przejawy tendencji do internacjonalizacji w systemach słowotwórczych języków zachodniosłowiańskich, [w:] Słowotwórstwo, nominacja, red. I. Ohnheiser, Komparacja Systemów i Funkcjonowania Współczesnych Języków Słowiańskich, Universität Innsbruck, Institut für Slawistik, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Opolskiego, Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Opole, s. 78–103.
- Waszakowa K. 2005: Przejawy internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Wierchoń P. 2008a: Fotodokumentacja, chronologizacja, emendacja: teoria i praktyka, Instytut Językoznawstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Wierchoń P. 2008b: Jaskółki przejawów internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny w materiałach z lat 1894–1984, Oficyna Wydawnicza Leksem, Łask.
- Wierchoń P. 2010: Depozytorium leksykalne języka polskiego. Nowe fotomateriały z lat 1901–2010, t. 1, Instytut Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego, Bel Studio, Warszawa.
- Wiśniewski M. 2005: Dystrybucyjne właściwości odprzymiotnikowych nazw cech we współczesnej polszczyźnie, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Witkowska-Gutkowska M. 1999: Staropolskie prefiksalne dublety czasownikowe i ich współczesne odpowiedniki, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Wróbel H. 2001: Gramatyka języka polskiego, «Od Nowa», Kraków.
- Wysocka F. 1994: Polska terminologia lekarska do roku 1838, t. 2: Anatomia. Jednowyrazowe nazwy motywowane, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków.
- Wysocka F. 2007: Polska terminologia lekarska do roku 1838, t. 3: Anatomia. Nazwy dwuwyrazowe, Lexis, Kraków.
- Zarębski R. 2012: Rzeczownikowe prefiksy obcego pochodzenia w historii języka polskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

Summary

Word formation or word formations? Multidirectionality of Polish word formation research in the 1989–2014 quarter of century

Keywords: history of Polish linguistics, synchronic and diachronic word formation, connection between word formation and lexicology.

The paper presents the heritage of Polish word formation in the period of 1989–2014. The key criterion of description is the character of the linguistic material subjected to analysis. For this reason the achievements of synchronic and diachronic word formation are described separately. An additional criterion is the method and tools used in the research (structural word formation, cognitive word formation, pragmatic word formation). The paper also emphasizes the relations between derivational and lexicological research.
